

Michał Tomalak

Egzekucja przez zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem

STRESZCZENIE

Egzekucja przez zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem jest pewnego rodzaju ograniczeniem przedsiębiorczości, gdyż odbiera się dłużnikowi prawo do podejmowania decyzji gospodarczych. Jednocześnie ten sposób prowadzenia egzekucji umożliwia zaspokojenie roszczeń wierzyciela bez konieczności sprzedaży przedsiębiorstwa.

Egzekucja jest dopuszczalna tylko wówczas, gdy dłużnik jest przedsiębiorcą, a jednocześnie prowadzi działalność gospodarczą w formie przedsiębiorstwa (wykorzystuje jego składniki niematerialne i materialne zorganizowane dla potrzeb tej działalności). Możliwe jest ograniczenie egzekucji do części przedsiębiorstwa.

Egzekucję prowadzi sąd jako organ egzekucyjny. Natomiast zarząd nad przedsiębiorstwem obejmuje zarządca przymusowy, który nie może być dłużnikiem. Sąd powoła na zarządcę wyspecjalizowany podmiot, którym może być zarówno osoba fizyczna jak i prawna. Status prawny zarządcy przymusowego może wywoływać wątpliwości, gdyż jego prawa i obowiązki zostały ukształtowane jako zarządcy, a przy tym w odniesieniu do niektórych czynności spełnia funkcję organu egzekucyjnego. Celem działania zarządcy jest dążenie do osiągnięcia dochodu z działalności prowadzonej w ramach przedsiębiorstwa. Zarządca może być odwołany, gdy wymaga tego prawidłowe sprawowanie zarządu.

W egzekucji przez zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji, który stanowi czynność decyzyjną (jednakże czynność ta nie przybiera formy postanowienia), sporządza zarządca.

Michał Tomalak

Enforcement through Compulsory Receivership of the Enterprise

ABSTRACT

The compulsory receivership of an enterprise is a form of restriction of entrepreneurship as the debtor is deprived of the right to make business decisions. However this method of enforcement allows the creditor to satisfy his claims without the need of selling the enterprise.

The enforcement is admissible, only, when the debtor acts as an entrepreneur and conducts his business as the enterprise i.e. he uses its tangible and intangible assets for the purposes of his business activity. The enforcement may apply to part of the enterprise if this part can be used to conduct its business separately from the main enterprise and if any revenue generated from the compulsory receivership of this part of the debtor's assets is sufficient to satisfy any claims enforced by creditors.

The enforcement is conducted by a court acting as the enforcement authority, where the receivership of the enterprise is conducted by a compulsory receiver who cannot be its creditor. The court appoints a specialized entity as the compulsory receiver who can be either a natural person or a legal persona. The aim of the receiver is to generate income from the business conducted by the enterprise. The receiver is liable to dismissal if it the receivership is improperly conducted.

In the enforcement of compulsory receivership of the enterprise the receiver is responsible for making a plan for the settlement of creditors.

1

WPROWADZENIE

Przepisy zawarte w Kodeksie postępowania cywilnego¹ dotyczące egzekucji z udziałem przedsiębiorców dopuszczają – co do zasady – możliwość podejmowania czynności w postępowaniu egzekucyjnym w stosunku do dłużnika prowadzącego działalność gospodarczą w formie przedsiębiorstwa (lub gospodarstwa rolnego) niezmiernych do zbycia tego majątku. W szczególności chodzi tu o uregulowania przewidziane w egzekucji przez zarząd przymusowy jako ukształtowanego na nowo sposobu egzekucji świadczeń pieniężnych (art. 1064¹–1064¹³ k.p.c.)².

Sformułowanie „przez zarząd przymusowy” nie oznacza, że egzekucja jest prowadzona z „zarządu”, lecz zgodnie z brzmieniem art. 1064¹ § 1 i 2 k.p.c. – z dochodu, który przynosi przedsiębiorstwo³. Ten sposób egzekucji umożliwia zachowanie przedsiębiorstwa jako całości, ponieważ egzekucji podlegają dochody uzyskiwane z tej działalności przez ustanowienie zarządu nad przedsiębiorstwem. Wyróżnić można dwa przedmioty egzekucji, z których pierwszy stanowi składnik majątku dłużnika w postaci przedsiębiorstwa, a drugi – dochód osiągnięty z prowadzonej działalności gospodarczej⁴.

Egzekucją objęte są środki pieniężne stanowiące dochód, jaki przynosi przedsiębiorstwo. Tym samym dopuszczalne jest prowadzenie egzekucji, gdy przedsiębiorstwo przynosi dochód i możliwe jest efektywne zaspokojenie wierzyciela, natomiast w przeciwnym wypadku postępowanie

¹ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz 101), powoływana dalej jako k.p.c.

² Nowelizacja dokonana ustawą z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 172, poz. 1804) weszła w życie z dniem 5 lutego 2005 r. Zmiany w tym zakresie stanowiły w istocie kontynuację podejmowanych przez ustawodawcę działań zmierzających do usprawnienia egzekucji w sprawach cywilnych. Doszło do uchylecia art. 1064 oraz wprowadzone zostały przepisy regulujące egzekucję przez zarząd przymusowy (art. 1064¹–1064¹³) i egzekucję przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego (art. 1064¹⁴–1064²⁴). Dłużnik zachował przy tym możliwość wyłączenia spod zajęcia rzeczy służących do prowadzenia działalności gospodarczej (art. 1061). Nowa regulacja przewidziana w art. 1064¹ w odniesieniu do dawnego art. 1062 doprecyzowuje, że chodzi tu o zarząd przymusowy i rozszerza możliwość prowadzenia egzekucji także przez zarząd nad gospodarstwem rolnym.

³ Zob. Z. Woźniak (w:) J. Gołaczyński (red.), *Wybrane zagadnienia egzekucji sądowej*, Warszawa 2008, s. 405.

⁴ Zob. M. Krakowiak, *Zakres przedmiotowy egzekucji przez zarząd przymusowy*, Przegląd Sądowy 2006, nr 1, s. 86.

egzekucyjne powinno ulec umorzeniu (art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c.). Chodzi tu o wszelkie dochody uzyskane w przedsiębiorstwie po wszczęciu egzekucji i w toku prowadzonego postępowania po dokonaniu zajęcia. Podkreślenia wymaga, że złożenie wniosku o wszczęcie egzekucji nie wywołuje od razu takiego skutku, a jedynie dochodzi do wszczęcia postępowania egzekucyjnego i dopiero w jego ramach prowadzona jest egzekucja⁵.

Do zarządu przymusowego ustanowionego nad przedsiębiorstwem znajdują zastosowanie odpowiednie przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości, jednakże z uwzględnieniem artykułów tego rozdziału (art. 1064¹ § 2 k.p.c.). Stosowanie „odpowiednie” przepisów oznacza przyjęcie wprost określonych przepisów do danego stanu odniesienia z wyłączeniem w całości bądź z częściowymi zmianami tych spośród nich, które ze względu na treść swych postanowień są bezprzedmiotowe lub sprzeczne z przepisami normującymi stosunki, do których mają być stosowane⁶. Niektóre z przepisów będą stosowane do zarządu nad przedsiębiorstwem bez jakiegokolwiek modyfikacji lub po ich dostosowaniu do celu realizowanego przez zarząd albo nie znajdą w ogóle zastosowania. Wyrażony przez ustawodawcę nakaz stosowania do zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem odpowiednio przepisów o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości dotyczy zwłaszcza: art. 931 § 4, art. 933–934 i art. 937–940 k.p.c.

Zasadniczo w egzekucji z nieruchomości dłużnikowi pozostawia się w zarządzie zajętą nieruchomość (zarząd na podstawie ustawy), natomiast do ustanowienia innego zarządcy dochodzi w szczególnych wypadkach, gdy wymaga tego prawidłowe sprawowanie zarządu (zarząd z mocy postanowienia sądu)⁷. Zarząd ma na celu utrzymanie nieruchomości podlegającej sprzedaży w drodze egzekucji w stanie nie gorszym niż przed zajęciem.

W egzekucji przez zarząd przymusowy ustanowienie zarządu wiąże się z nieefektywnym zarządzaniem przedsiębiorstwem przez dłużnika, a zwłaszcza

⁵ Postępowanie egzekucyjne w swym pełnym przebiegu obejmuje poza stadium początkowym (związanym z badaniem wniosku pod względem spełnienia wymagań określonych przepisami), dalsze fazy tego postępowania, tj. stadium zasadnicze służące bezpośrednio przeprowadzeniu egzekucji i stadium końcowe, w którym dokonywany jest podział sumy uzyskanej z egzekucji; zob. W. Broniewicz, *Postępowanie egzekucyjne i egzekucja w sprawach cywilnych*, Państwo i Prawo 1968, nr 8, s. 48, jak również J. Jankowski, *Przebieg postępowania egzekucyjnego, upadłościowego i układowego. Struktura postępowania w ujęciu dynamicznym*, Zakamycze 1999, s. 57 i n.

⁶ Zob. J. Nowacki, *Analogia legis*, Warszawa 1966, s. 146 i n.

⁷ Treść art. 931 § 1 k.p.c., a ściślej sformułowanie, że „zajątą nieruchomość pozostawia się w zarządzie dłużnika”, wskazuje, iż „dłużnik staje się zarządcą z mocy samego prawa”, tak J. Świeczkowski, *Instytucja zarządu w polskiej procedurze cywilnej*, Sopot 2002, s. 49 i n.

cza nieosiąganiem wystarczających dochodów na zaspokojenie wierzycieli, stąd zachodzi potrzeba ustanowienia innego zarządcy. Różne są zatem cele zarządu w egzekucji przez zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem (jako sposobu egzekucji) i ustanowionego zarządu w egzekucji z nieruchomości (zarząd obligatoryjny wiążący się z tym sposobem egzekucji)⁸.

2

PRZEDSIĘBIORCA JAKO DŁUŻNIK W EGZEKUCJI PRZEZ ZARZĄD PRZYMUSOWY NAD PRZEDSIĘBIORSTWEM

Skierowanie egzekucji do dochodów z działalności gospodarczej dłużnika przez ustanowienie zarządu przymusowego jest dopuszczalne tylko wówczas, gdy dłużnik prowadzi taką działalność w określonej przez ustawodawcę formie, czyli przedsiębiorstwa. Ustawodawca używa pojęcia „przedsiębiorcy” w różnych aktach prawnych⁹ i dla potrzeb regulowanych stosunków prawnych przyjmowane są kryteria stanowiące podstawę do formułowania definicji (odrębne definicje prawne). W interpretacji tego pojęcia należy mieć na uwadze definicję wyrażoną w Kodeksie cywilnym¹⁰, gdyż nie ogranicza się ona tylko do regulacji zawartej w tej ustawie, ale dotyczy innych stosunków prywatnoprawnych. W myśl art. 43¹ k.c. przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 33¹ k.c., prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową. Zauważyć przy tym należy, że pojęcie przedsiębiorcy zostało odrębnie zdefiniowane w art. 4 ust. 1 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej (zwanej dalej u.s.d.g.), zgodnie z którym „przedsiębiorcą” jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której

⁸ Szerzej o charakterze ustanawianego zarządu nad zajęta nieruchomością z odniesieniem do wcześniejszych uregulowań w tym zakresie (przewidzianych w Kodeksie postępowania cywilnego z 1932 r., tekst jedn. Dz. U. Nr 112, poz. 934) wypowiada się S. Dalka, *Zarząd nieruchomości w egzekucji z pożytków i dochodów z nieruchomości przez zarząd przymusowy*, Problemy Egzekucji Sądowej 1994, nr 4, s. 5 i n.

⁹ Zob. np. ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 672 z późn. zm.), ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r., poz. 1112 z późn. zm.), zwana dalej p.u.n., ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r., poz. 1410), ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (tekst jedn. Dz. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 z późn. zm.), patrz również ustawa z dnia 16 lutego 2007 r., o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.).

¹⁰ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 121).

odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą. Ponadto za przedsiębiorców uznaje się z mocy art. 4 ust. 2 u.s.d.g. wspólników spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej. Definicja przyjęta w art. 4 u.s.d.g. jest zasadniczą (niejako „konstytucją”), która bądź jest powoływana na zasadzie odesłania przez przepisy innych aktów prawnych, bądź też modyfikowana¹¹. Pojęcie przedsiębiorcy sformułowane w Kodeksie cywilnym jest zakresowo tożsame z definicją wyrażoną w ustawie o swobodzie działalności gospodarczej¹².

Dłużnikiem prowadzącym działalność gospodarczą w formie przedsiębiorstwa może być każdy podmiot (osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną), który w rozumieniu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej jest przedsiębiorcą.

Pojęcie „działalności gospodarczej” nie zostało zdefiniowane w Kodeksie cywilnym (ani też w innej regulacji cywilnoprawnej), stąd należy rozumieć ten termin w znaczeniu przyjętym w ustawie o swobodzie działalności gospodarczej¹³. Zgodnie z art. 2 u.s.d.g., działalnością gospodarczą jest zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły. W orzecznictwie sądów wskazywane są swoiste cechy działalności gospodarczej, a mianowicie: zawodowy, czyli stały charakter, podporządkowanie regułom zysku i opłacalności lub zasadzie racjonalnego gospodarowania oraz uczestnictwo w obrocie gospodarczym¹⁴. Dla stwierdzenia, że określona przedmiotowo działalność stanowi działalność gospodarczą, konieczne jest zaistnienie łącznie trzech jej cech funkcjonalnych: zarobkowości, zorganizowania formalnego – wyboru formy prawnej przedsiębiorczości oraz ciągłości,

¹¹ Tak M. Sieradzka, *Ustawa o swobodzie gospodarczej. Komentarz*, LEX/el., 2012.

¹² Ustawodawca, wskazując na działalność zawodową, nieprawidłowo skonstruował powołany przepis, gdyż działalność ta nie jest kategorią pojęciowo niezależną od działalności gospodarczej, taki pogląd wyraża M. Szydło, *Swoboda działalności gospodarczej*, Warszawa 2005, s. 67.

¹³ Według Sądu Najwyższego, którego to pogląd został wyrażony w postanowieniu z dnia 2 lutego 2009 r., V KK 330/08 (niepublikowany; LEX nr 485044), w przepisie art. 2 u.s.d.g. zamieszczona jest definicja legalna działalności gospodarczej, co oznacza, iż powinna być ona traktowana jako powszechnie obowiązujące rozumienie tego pojęcia w polskim systemie prawnym, wiążące zarówno dla ustawodawcy, jak i organów wykonawczych oraz sędziowskich.

¹⁴ Zob. np. uzasadnienie: uchwały składu siedmiu sędziów SN z dnia 6 grudnia 1991 r., III CZP 117/91 (OSNC 1992, nr 5, poz. 65), uchwały SN z dnia 23 lutego 2005 r., III CZP 88/04 (OSNC 2006, nr 1, poz. 5) oraz uchwały składu siedmiu sędziów SN z dnia 14 marca 1995 r., III CZP 6/95 (OSNC 1995, nr 5, poz. 235).

toteż brak którejkolwiek z nich oznacza, że dana działalność nie może być zakwalifikowana do kategorii działalności gospodarczej¹⁵.

Działalność dłużnika, aby została uznana za działalność gospodarczą, powinna mieć zarobkowy charakter, mieścić się w ekonomicznej klasyfikacji tej działalności (działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż) oraz spełniać wymagania co do zawodowego charakteru i sposobu wykonywania (zorganizowany i ciągły)¹⁶.

Dla przeprowadzenia egzekucji przez zarząd przymusowy nie jest wystarczające, że dłużnik jest przedsiębiorcą, lecz musi prowadzić działalność gospodarczą w formie przedsiębiorstwa. Pojęcie przedsiębiorstwa definiuje art. 55¹ k.c., zgodnie z którym przedsiębiorstwo jest zorganizowanym zespołem składników niematerialnych i materialnych przeznaczonym do prowadzenia działalności gospodarczej. Powołany przepis nie zawiera zamkniętego katalogu składników przedsiębiorstwa, a tylko wskazuje je przykładowo¹⁷. Definicja przedsiębiorstwa wyrażona w art. 55¹ k.c., ma charakter przedmiotowy, a tym samym pozostawia na uboczu podmiot, do którego przedsiębiorstwo należy, kładąc nacisk na tworzące je składniki materialne i niematerialne oraz ich połączenie organizacyjne i funkcjonalne¹⁸. Pojęciu przedsiębiorstwa nadaje się też znaczenie podmiotowe, a tym samym ujmuje się przedsiębiorstwo jako podmiot praw i obowiązków wiążących się z prowadzeniem działalności gospodarczej (np. przedsiębior-

¹⁵ Tak WSA w Poznaniu w wyroku z dnia 28 kwietnia 2009 r., III SA/Po 374/08 (niepublikowany; LEX nr 550514).

¹⁶ Z wyborem formy prawnej podmiotu podejmującego działalność gospodarczą, czyli sposobu zorganizowania działalności i jej rodzaju, wiąże się też obowiązek prowadzenia innej dokumentacji działalności gospodarczej przewidziany w obowiązujących w tym zakresie przepisach.

¹⁷ Składniki te obejmują w szczególności: 1) oznaczenie indywidualizujące przedsiębiorstwo lub jego wyodrębnione części (nazwa przedsiębiorstwa); 2) własność nieruchomości lub ruchomości, w tym urządzenia, materiałów, towarów i wyrobów, oraz inne prawa rzeczowe do nieruchomości lub ruchomości; 3) prawa wynikające z umów najmu i dzierżawy nieruchomości lub ruchomości oraz prawa do korzystania z nieruchomości lub ruchomości wynikające z innych stosunków prawnych; 4) wierzycelności, prawa z papierów wartościowych i środki pieniężne; 5) koncesje, licencje i zezwolenia; 6) patenty i inne prawa własności przemysłowej; 7) majątkowe prawa autorskie i majątkowe prawa pokrewne; 8) tajemnice przedsiębiorstwa; 9) księgi i dokumenty związane z prowadzeniem działalności gospodarczej.

¹⁸ Zob. stanowisko zajęte przez SN w wyroku z dnia 8 kwietnia 2003 r., IV CKN 51/01 (niepublikowany; LEX nr 78892), sprowadzające się do stwierdzenia, że przedsiębiorstwem w znaczeniu przedmiotowym jest pewien zorganizowany zespół dóbr materialnych i niematerialnych przeznaczony do realizacji określonych zadań gospodarczych.

stwo państwowe) oraz funkcjonalne – co oznacza prowadzenie określonej działalności gospodarczej (np. przedsiębiorstwo handlowe)¹⁹.

Ustawodawca używa w art. 1064¹ § 1 k.p.c. pojęcia „przedsiębiorstwo” w znaczeniu przedmiotowo-funkcyjnym, a więc w tym ujęciu nie jest w ogóle brane pod uwagę kryterium własnościowe.

Rozróżnienia wymaga przedsiębiorstwo jako kompleks praw (tak materialnych, jak formalnych) oraz stanów faktycznych od majątku przedsiębiorstwa, gdyż w pierwszym wypadku chodzi zarazem o aktywa i pasywa, natomiast w drugim – jedynie o aktywa²⁰. Zarząd przymusowy dotyczy przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym i funkcjonalnym, a nie majątku przedsiębiorstwa (ogółu praw i obowiązków majątkowych)²¹. Ustanowienie zarządu stwarza możliwość „swoistego” gospodarowania przedsiębiorstwem bez uszczuplenia poszczególnych jego składników. Dla przedsiębiorcy (dłużnika) większą wartość ekonomiczną ma przedsiębiorstwo jako całość (zorganizowany zespół składników niematerialnych i materialnych przeznaczony do prowadzenia działalności gospodarczej) niż poszczególne składniki takiej masy majątkowej.

3

SKIEROWANIE EGZEKUCJI DO MAJĄTKU DŁUŻNIKA – SKŁADNIKA STANOWIĄCEGO PRZEDSIĘBIORSTWO I DOCHODU UZYSKIWANEGO W RAMACH PRZEDSIĘBIORSTWA

Egzekucja przez zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem obejmuje swym przedmiotem dwa składniki majątku dłużnika, a mianowicie przedsiębiorstwo oraz dochód, jaki przynosi działalność gospodarcza prowadzona w dopuszczonej prawnie formie organizacyjnej w ramach przedsiębiorstwa.

¹⁹ Zarządem przymusowym mogą być też objęte „przedsiębiorstwa rodzinne” jako przedsiębiorstwa z udziałem jednego lub obojga małżonków, zob. szerzej G. Jędrejek, *Egzekucja przez zarząd przymusowy przedsiębiorstw rodzinnych*, Warszawa 2008, s. 25 i n.

²⁰ Szerzej S. Włodyka, (w:) S. Włodyka (red.), *Prawo umów handlowych*, Warszawa 2006, s. 653 i n.,

²¹ Interpretacji pojęć „mienie” i „majątek” (które nie są tożsame) dokonują: Z. Radwański, J. Olejniczak, *Prawo cywilne*, Warszawa 2011, s. 135; E. Skowrońska-Bocian (w:) K. Pietrzykowski (red.), *Komentarz*, t. 1, Warszawa 2011, s. 250; zob. też M. Bednarek, *Mienie. Komentarz do art. 44–55³ Kodeksu cywilnego*, Kraków 1997, s. 30–31.

Pojęcie dochodu w istocie jest tożsame z zyskiem uzyskanym w związku z działalnością gospodarczą prowadzoną przez przedsiębiorstwo – rozumianym jako pieniądze pobrane przez zarządcę w czasie trwania zarządu przymusowego po odliczeniu wszystkich kosztów²².

Bezczelowe jest wszczęcie egzekucji, jeżeli dłużnik prowadzi działalność gospodarczą, lecz nie wykorzystuje w tym celu przedsiębiorstwa²³. Tym samym, egzekucja przez zarząd przymusowy staje się bezprzedmiotowa, gdy dłużnik w ramach prowadzonej we własnym imieniu działalności gospodarczej, nie eksploatuje przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55¹ k.c. Zachodzi potrzeba pozyskania informacji o dochodach dłużnika z prowadzonej działalności gospodarczej z wykorzystaniem składnika majątku, jakim jest przedsiębiorstwo, w celu stwierdzenia, że dochód uzyskany po ustanowieniu zarządu przymusowego wystarczy na zaspokojenie świadczeń podlegających zaspokojeniu w tej drodze.

Nie występują przeszkody do ustanowienia zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem prowadzącym działalność w sferze reglamentowanej i z tego względu korzystającego z różnego rodzaju koncesji, licencji i zezwoleń (art. 55¹ pkt 5 k.c.). Powołanie w egzekucji prowadzonej na podstawie art. 1064¹ i n. k.p.c. zarządu przymusowego nie ma wpływu na status dłużnika, który uzyskał stosowne zezwolenie (koncesje, licencje) na prowadzenie określonej działalności w ramach tego przedsiębiorstwa, gdyż nadal pozostaje jego właścicielem oraz osobą uprawnioną – wskazaną w decyzji administracyjnej²⁴.

Ustanowienie zarządu przymusowego stanowi istotę tego szczególnego sposobu egzekucji świadczeń pieniężnych skierowanego przeciwko dłużnikowi prowadzącemu działalność gospodarczą w formie przedsiębiorstwa (z dochodów uzyskiwanych z tej działalności). Zarząd sprowadza się do podejmowania czynności prawnych związanych z prowadzeniem i reprezentowaniem przedsiębiorstwa. W określeniu pojęcia zarządu przymusowego, nie jest przydatna definicja odnosząca się do zarządu sprawowanego w egzekucji z nieruchomości ze względu na inny cel zarządu nad przedsiębiorstwem jako sposobem egzekucji, a wykonywanym z urzędu po zajęciu przedmiotu

²² Tak G. Jędrejek, op. cit., s. 28.

²³ Zob. O. Marcewicz (w.): A. Jakubecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego*, Warszawa 2010, s. 1248.

²⁴ Tak M. Krakowiak, *Zakres...*, s. 88 i n.

egzekucji²⁵. Podkreślenia wymaga, że zasadniczy cel zarządu przymusowego sprowadza się do zaspokojenia wierzyciela z dochodów uzyskanych z przedmiotu ustanowionego zarządu (prowadzonej egzekucji).

Zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem w tym sposobie egzekucji definiuje się jako rozłożony w czasie zespół działań obejmujących czynności prawne, faktyczne i procesowe, podejmowane w sprecyzowanym celu ekonomicznym przez wyspecjalizowany podmiot – zarządcę przymusowego, umocowanego postanowieniem sądu – w sferze prawnej dłużnika dotyczącej działalności gospodarczej²⁶.

Egzekucja przez zarząd przymusowy może być skierowana (ograniczona) do części przedsiębiorstwa (art. 1064⁵ k.p.c.). Takie ograniczenie przedmiotowe egzekucji może nastąpić w razie spełnienia łącznie dwóch przesłanek, a mianowicie: część przedsiębiorstwa dłużnika jest gospodarczo wyodrębniona, a ponadto dochód uzyskany z tej części majątku wystarczy na zaspokojenie egzekwowanych roszczeń wierzycieli. Przesłanka wyodrębnienia gospodarczego części przedsiębiorstwa będzie urzeczywistniona, jeżeli część przedsiębiorstwa jest pod względem technicznym, ekonomicznym i organizacyjnym na tyle odrębna od całości przedsiębiorstwa, że może funkcjonować samodzielnie niezależnie od funkcjonowania samego przedsiębiorstwa (np. oddział przedsiębiorstwa czy też pozostający w jego strukturze zakład)²⁷. Wyodrębniona część przedsiębiorstwa, bez względu na formę wewnętrznych powiązań z przedsiębiorstwem jako całością, powinna być zorganizowana oraz wyposażona w składniki niematerialne i materialne, spójne funkcjonalnie i przeznaczone do prowadzenia działalności gospodarczej, tak aby możliwe było wykonywanie określonych przedsięwzięć gospodarczych. Ze względu na wymagania w tym zakresie znaczenie

²⁵ W literaturze definiuje się pojęcie zarządu wykonywanego w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym z nieruchomości, a ściślej zarządu nieruchomością jako podejmowanie przez dłużnika lub na podstawie postanowienia sądu przez osobę trzecią wszelkich czynności prawnych, faktycznych i polegających na załatwieniu spraw urzędowych dotyczących bezpośrednio lub pośrednio – poprzez osiągnięty skutek gospodarczy – nieruchomości stanowiącej przedmiot zarządu, koniecznych zarówno w toku normalnej eksploatacji, jak i za zgodą stron, a w jej braku, za zezwoleniem sądu w sytuacjach nietypowych, tak J. Świczkowski, *op. cit.*, s. 13.

²⁶ Tak M. Krakowiak (w:) J. Jankowski (red.), *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 2, *Komentarz do art. 730–1088*, Warszawa 2013, s. 1143.

²⁷ Tak H. Pietrzowski (w:) T. Ereciński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Postępowanie egzekucyjne*, Warszawa 2012, s. 764; zob. też A. Jakubecki (w:) A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Kraków 2003, s. 805.

ma wyodrębnienie części przedsiębiorstwa z zachowaniem możliwości samodzielnego gospodarczego funkcjonowania. Z dopełnieniem kolejnej przesłanki wiąże się konieczność zbadania, czy wysokość dochodu z części majątku dłużnika jest wystarczająca na zaspokojenie egzekwowanych roszczeń, co dotyczy okresu po wszczęciu egzekucji, tj. wydania postanowienia w przedmiocie jej wszczęcia. Ustawodawca nie wskazuje reguł, jakie należy tu stosować. Zbyt daleko idące jest wymaganie od wnioskodawcy wykazywania (udowodnienia lub co najmniej uprawdopodobnienia) przesłanki w zakresie dochodów z przedsiębiorstwa, a w szczególności takiego obowiązku nie nakłada ustawodawca w powołanym przepisie²⁸. Wierzyciel nie ma dostatecznego wglądu do dokumentów związanych z funkcjonowaniem przedsiębiorstwa, a zwłaszcza osiąganymi wynikami finansowymi, co stwarzałoby podstawę do powzięcia wiedzy o uzyskiwanym dochodzie. Wystarczy, że wnioskodawca złoży wniosek w tym przedmiocie, co nie wyłącza możliwości powołania się (załączenia) na dane dotyczące dochodów dłużnika, np. zawarte w sprawozdaniach finansowych znajdujących się w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Z wnioskiem o ograniczenie egzekucji do części przedsiębiorstwa nie może wystąpić dłużnik, ponieważ zgodnie z zasadą dyspozycyjności (rozporządzalności) obowiązującą w postępowaniu egzekucyjnym, to wierzyciel decyduje o wszczęciu egzekucji (wskazuje świadczenie, które ma być spełnione i sposób egzekucji) oraz ma wpływ na przebieg prowadzonego postępowania egzekucyjnego, podejmując różnego rodzaju czynności dyspozytywne²⁹.

Zawsze o ograniczeniu egzekucji przez zarząd przymusowy do części przedsiębiorstwa rozstrzygał będzie sąd rejonowy (działający jako organ egzekucyjny). Dokonując ustaleń w zakresie niezbędnym do rozpatrzenia wniosku, sąd może podjąć działania przewidziane w art. 761 k.p.c., a więc zażądać od uczestników postępowania i innych podmiotów nieuczestni-

²⁸ W literaturze zarysowały się dwa stanowiska co do ciężaru udowodnienia przesłanek, od zaistnienia których uzależnione jest ograniczenie egzekucji przez zarząd przymusowy do części przedsiębiorstwa, a w szczególności, że wnioskodawca nie ma obowiązku wykazywania tych przesłanek – tak H. Pietrzowski, op. cit., s. 764; M. Krakowiak (w:) J. Jankowski (red.), op. cit., s. 1168, natomiast odmienny pogląd wyraża O. Marcewicz (w:) A. Jakubecki (red.), op. cit., s. 1257.

²⁹ Szerzej M. Krakowiak (w:) J. Jankowski (red.), op. cit., s. 1166, zob. też M. Romańska (w:) M. Romańska, O. Dumnicka, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz, Sądowe komentarze tematyczne*, pod red. J. Ignaczewskiego, Warszawa 2010, s. 863.

czących w postępowaniu udzielenia informacji i wyjaśnień niezbędnych do prowadzenia egzekucji³⁰.

Przewidywany dochód z przymusowego zarządu na zaspokojenie egzekwowanych roszczeń wierzycieli stanowią możliwe do uzyskania środki finansowe z prowadzenia określonej działalności gospodarczej w ramach wyodrębnionej części przedsiębiorstwa. Wątpliwości może wywoływać: czy chodzi tu o nadwyżkę dochodu nad wydatkami – po dokonaniu potrąceń określonych w art. 940 k.p.c. (związanych z właściwym gospodarowaniem), czy też bez uwzględnienia tych wydatków. Brak jest podstaw, aby w sformułowaniach powołanego przepisu doszukiwać się możliwości takiego prognozowania dochodu bez odliczenia wydatków, skoro uzyskany dochód ma „wystarczyć” na zaspokojenie egzekwowanych roszczeń. Wierzyciel otrzymuje nadwyżkę – wypłacaną przez zarządcę – po pokryciu wydatków związanych z zarządem (w istocie bieżących, o których mowa w art. 940 k.p.c.).

Odrębne reguły i ograniczenia przewidziane są w razie zbiegu egzekucji przez zarząd przymusowy z innymi dopuszczalnymi sposobami egzekwowania świadczeń pieniężnych w egzekucji sądowej i w egzekucji administracyjnej, jak również zbiegu z egzekucją świadczeń niepieniężnych i egzekucją w celu zniesienia współwłasności w drodze sprzedaży publicznej (art. 1064¹² k.p.c.). W szczególności wyłączona jest możliwość prowadzenia egzekucji świadczeń pieniężnych innymi sposobami z majątku dłużnika wchodzącego w skład przedsiębiorstwa, gdy została już wszczęta egzekucja przez zarząd przymusowy. Natomiast inni wierzyciele mogą przyłączyć się do egzekucji przez zarząd przymusowy (i są uprawnieni do udziału w podziale sumy uzyskanej z tej egzekucji po zaspokojeniu wydatków określonych w art. 940 k.p.c.). Jeżeli takie zaspokojenie okaże się niemożliwe w okresie 6 miesięcy od dnia przyłączenia się ostatniego wierzyciela ze względu na nieuzyskanie wystarczającego dochodu, wówczas wierzyciel, który nie uzyska zaspokojenia w tym okresie, może żądać wszczęcia egzekucji ze składników mienia wchodzącego w skład przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego objętego zarządem przymusowym.

³⁰ Zob. też M. Krakowiak, *Zakres...*, s. 98 i n.

4

**WSZCZĘCIE EGZEKUCJI – WYMAGANIA FORMALNE
I TREŚĆ SKŁADANEGO W TYM PRZEDMIOCIE WNIOSKU**

Wszczęcie egzekucji przez zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem następuje na zasadach ogólnych, przy czym wniosek powinien spełniać dodatkowe wymagania związane z tym sposobem egzekucji. Zasadniczo postępowanie egzekucyjne wszczynane jest na wniosek wierzyciela (art. 796 § 1 k.p.c.)³¹. Wniosek o wszczęcie egzekucji składany jest na piśmie lub ustnie do protokołu (art. 760 k.p.c.). Poza spełnieniem ogólnych wymagań dotyczących wniosku o wszczęcie egzekucji przewidzianych w art. 797 k.p.c. wniosek o wszczęcie egzekucji przez zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem powinien odpowiadać warunkom szczególnym określonym w art. 1064² k.p.c. Taki wniosek należy złożyć do właściwego rzeczowo i miejscowo sądu. Sporządzony w formie pisemnej wniosek musi czynić zadość wymaganiom dotyczącym pisma procesowego regulowanym w art. 126 k.p.c., a także wniosku o wszczęcie egzekucji przewidzianym w art. 797 k.p.c. Wymagania formalne w zakresie sporządzania protokołu z ustnie składanych wniosków i oświadczeń w postępowaniu przed sądem zostały określone w art. 157–162 w zw. art. 13 § 2 k.p.c. oraz w § 27 zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 grudnia 2003 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej³².

Wniosek o wszczęcie egzekucji podlega rozpoznaniu przez sąd na posiedzeniu niejawnym i powinien zawierać wszelkie niezbędne dane do wydania postanowienia³³. W szczególności we wniosku należy dokładnie

³¹ Do wszczęcia postępowania może również dojść z urzędu na żądanie sądu (art. 796 § 2 k.p.c.) oraz na żądanie uprawnionego organu (art. 796 § 3 k.p.c.).

³² Dz. Urz. MS Nr 5, poz. 22.

³³ W celu spełnienia ogólnych wymagań we wniosku o wszczęcie egzekucji należy wskazać: sąd jako organ egzekucyjny, do którego wniosek jest kierowany, imię i nazwisko lub nazwę stron (wierzyciela, dłużnika), dane pełnomocników stron w razie ich powołania, adres zamieszkania lub siedziby stron, numer Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL) lub numer identyfikacji podatkowej (NIP) wierzyciela będącego osobą fizyczną, jeżeli jest on obowiązany do jego posiadania lub posiada go, nie mając takiego obowiązku, lub numer w Krajowym Rejestrze Sądowym, a w przypadku jego braku – numer w innym właściwym rejestrze, ewidencji lub NIP wierzyciela niebędącego osobą fizyczną, który nie ma obowiązku wpisu we właściwym rejestrze lub ewidencji, jeżeli jest on obowiązany do jego posiadania, oznaczenie pisma jako wniosek o wszczęcie egzekucji przez zarząd przymusowy nad

określić przedsiębiorstwo lub część przedsiębiorstwa dłużnika, z których dochód ma być objęty przedmiotem egzekucji. Nie jest celowe i konieczne wskazanie wszystkich składników wchodzących w skład przedsiębiorstwa wymienionych w art. 55¹ k.c., co w praktyce powodowałoby znaczne trudności, chociażby z tego powodu, że wierzyciel z reguły nie ma wglądu do ksiąg i dokumentów związanych z prowadzeniem przez dłużnika działalności gospodarczej, a ściślej pełnej wiedzy o funkcjonowaniu i składnikach przedsiębiorstwa³⁴. Wystarczy podanie przez wierzyciela takich informacji, które umożliwią dokonanie indywidualizacji przedsiębiorstwa w sposób wykluczający pomyłkę. Będą to w szczególności dane charakteryzujące przedsiębiorstwo lub jego wyodrębnione części (nazwa przedsiębiorstwa) jak i dotyczące własności nieruchomości lub ruchomości, w tym urządzeń, materiałów, towarów i wyrobów oraz innych praw rzeczowych do nieruchomości lub ruchomości. Jeżeli w skład przedsiębiorstwa wchodzi nieruchomości, to powinny być dokładnie określone, tak aby ich oznaczenie nie stwarzało problemów w dokonaniu identyfikacji. Tym samym wierzyciel powinien podać miejsce położenia nieruchomości, wskazując gminę, miejscowość oraz ulicę, a także numer księgi wieczystej oraz dane sądu, który księgę prowadzi. Natomiast w wypadku, gdy dla nieruchomości nie została zaprowadzona księga wieczysta, wierzyciel dołącza tylko adnotację, że dla tejże nieruchomości założony jest zbiór dokumentów.

W dopełnieniu wymagań w zakresie określenia przedsiębiorstwa lub jego części wierzyciel powinien załączyć także wyciąg z ewidencji działalności gospodarczej bądź Krajowego Rejestru Sądowego, które potwierdzają prowadzenie przez dłużnika działalności gospodarczej w określonej formie³⁵.

Do wniosku należy również dołączyć informację komornika o wszystkich postępowaniach egzekucyjnych prowadzonych przeciwko dłużnikowi z mienia wchodzącego w skład przedsiębiorstwa. Chodzi tu zasadniczo o informacje³⁶, do udzielania których wierzycielowi obowiązany jest komornik na podstawie art. 760¹ k.p.c. Wydane w tym przedmiocie zaświadczenie

przedsiębiorstwem, osnowę wniosku, podpis wierzyciela lub osoby legitymowanej do złożenia przedmiotowego wniosku.

³⁴ Zob. też G. Jędrejek, *op. cit.*, s. 78.

³⁵ Tak M. Krakowiak (w:) J. Jankowski (red.), *op. cit.*, s. 1150.

³⁶ W literaturze podniesiono, że przedmiot zaświadczeń wydawanych w tym trybie przez komornika nie do końca przystaje do zakresu danych, które wierzyciel ma obowiązek przedstawić przy wniosku o wszczęcie egzekucji przez zarząd przymusowy; tak M. Romańska, *op. cit.*, s. 864.

powinno zawierać, poza oznaczeniem komornika i wskazaniem postępowań egzekucyjnych prowadzonych przeciwko dłużnikowi z mienia wchodzącego w skład przedsiębiorstwa z oznaczeniem sygnatury spraw i tytułów wykonawczych, także określenie wierzycieli, zastosowanego sposobu egzekucji, wysokości egzekwowanych roszczeń oraz aktualnego stanu każdej ze spraw. Właściwym miejscowo do podania tych informacji jest komornik, w którego okręgu znajduje się siedziba przedsiębiorstwa. W wypadku, gdy przeprowadzana egzekucja ograniczona jest do części przedsiębiorstwa, właściwy jest komornik, w którego okręgu część ta się znajduje.

Wniosek o wszczęcie egzekucji przez zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem powinien spełniać przedstawione wymagania, a nieusunięcie istniejących braków formalnych w wyznaczonym terminie powoduje zwrot tego wniosku egzekucyjnego (art. 130 § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.)³⁷.

Dopuszczalne jest zgłoszenie w jednym wniosku żądania wszczęcia egzekucji przez zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem oraz wszczęcia egzekucji przez sprzedaż przedsiębiorstwa, jeżeli ten sam sąd będzie właściwy do prowadzenia egzekucji każdym z tych sposobów³⁸. W takim wypadku sąd w myśl zasady wyrażonej w art. 799 k.p.c., zastosuje sposób egzekucji najmniej uciążliwy dla dłużnika, co sprowadzi się w rzeczywistości do ustanowienia zarządu przymusowego (jednakże dłużnik może zażądać przeprowadzenia przymusowej sprzedaży przedsiębiorstwa; art. 1064¹⁶k.p.c.).

5

ORGAN EGZEKUCYJNY WŁAŚCIWY DO PROWADZENIA EGZEKUCJI

Do prowadzenia egzekucji przez zarząd przymusowy, a więc także rozpoznania wniosku o wszczęcie egzekucji tym sposobem, właściwy jest sąd rejonowy, który działa jako organ egzekucyjny. Sąd rozstrzyga merytorycznie

³⁷ Na zarządzenie przewodniczącego w przedmiocie zwrotu wniosku egzekucyjnego (dotyczy to również żądania – zarządzenia, polecenia wszczęcia egzekucji) przysługuje zażalenie do sądu II instancji, art. 394 § 1 pkt 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

³⁸ Zob. O. Marcewicz (w.): A. Jakubecki (red.), op. cit., s. 1251.

o wniosku na posiedzeniu niejawnym (art. 1064³ k.p.c.)³⁹. Wydaje postanowienie o wszczęciu egzekucji lub odmowie wszczęcia egzekucji przez zarząd przymusowy. Orzeczenie to podlega doręczeniu nie tylko wierzycielowi egzekwującemu i dłużnikowi, ale również wierzycielom prowadzącym egzekucję z mienia wchodzącego w skład przedsiębiorstwa. Wiedzę o tych wierzycielach sąd podejmuje na podstawie informacji załączanej do wniosku o wszczęciu egzekucji, co stwarza wierzycielom możliwość ochrony praw. Na postanowienie sądu (zarówno o wszczęciu egzekucji, jak i odmowie wszczęcia egzekucji tym sposobem) przysługuje zażalenie⁴⁰.

Sądem właściwym, tak ze względu na właściwość rzeczową, jak miejscową – ściślej właściwość wyłączną – jest sąd rejonowy. Właściwość wyłączna oznacza⁴¹, że wniosek o wszczęcie egzekucji przez zarząd przymusowy musi być złożony w sądzie określonym w sposób specyficzny w art. 1064⁴ k.p.c., przy czym w pewnych szczególnych wypadkach znajdują tu również zastosowanie art. 44 i 45 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Sąd rejonowy dzieli się na wydziały: cywilny i karny, a ponadto mogą być utworzone inne wydziały, w tym wydział gospodarczy⁴². Wydziały gospodarcze sądów rejonowych (sądy gospodarcze) są właściwe do prowadzenia egzekucji przez zarząd przymusowy przeciwko dłużnikowi prowadzącemu działalność gospodarczą w formie przedsiębiorstwa (lub gospodarstwa rolnego)⁴³.

³⁹ W literaturze formułowany jest pogląd, że pomimo regulacji przewidzianej w art. 1064³ § 1 k.p.c. rozpoznanie wniosku o wszczęcie egzekucji przez zarząd przymusowy powinno nastąpić na posiedzeniu jawnym, ponieważ dotyczy to szczególnego sposobu egzekucji stosowanego wyłącznie w stosunku do przedsiębiorców, a w skutkach prowadzi do pozbawienia przedsiębiorcy-dłużnika zarządu nad jednostką gospodarczą, a ponadto sąd, rozpoznając wniosek pod względem zasadności, ma obowiązek ustalić dochodowość przedsiębiorstwa (gospodarstwa rolnego) m.in. przez wysłuchanie dłużnika bądź innych osób, które zajmują się prowadzeniem przedsiębiorstwa na rzecz dłużnika; tak M. Krakowiak (w:) J. Jankowski (red.), op. cit., s. 1155.

⁴⁰ Termin do wniesienia zażalenia jest zasadniczo tygodniowy (i rozpoczyna bieg od daty doręczenia postanowienia lub ogłoszenia postanowienia, jeżeli zostało wydane na posiedzeniu niejawnym, a skarżący nie żądał jego doręczenia; art. 394 § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.), jednakże dla wierzycieli niewskazanych we wniosku – dołączonej informacji – liczy się od dnia powzięcia przez nich wiadomości o wszczęciu egzekucji.

⁴¹ Zob. M. Krakowiak, *Sąd jako organ egzekucyjny w egzekucji przez zarząd przymusowy*, Przegląd Prawa Egzekucyjnego 2007, nr 1–6, s. 79–80.

⁴² Zob. art. 12 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych; tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 427 z późn. zm.

⁴³ Tak M. Krakowiak (w:) J. Jankowski (red.), op. cit., s. 1163–1165; autor prowadzi w szerokim zakresie rozważania i argumentuje zajęte stanowisko, natomiast odmienny pogląd, tj. właściwości wydziału cywilnego do prowadzenia egzekucji wyraża H. Ciepla (w:) H. Dolecki i T. Wiśniewski (red.) *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 4, *Artykuły 730–1088*, Warszawa 2011, s. 719–720; powołując się przy tym na uchwałę

Egzekucję przez zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem prowadzi sąd rejonowy, w którego okręgu znajduje się siedziba przedsiębiorstwa. Pojęcie siedziby przedsiębiorstwa nie zostało zdefiniowane w prawie cywilnym ani też w przepisach postępowania cywilnego. Ze względu na cel i charakter egzekucji przez zarząd przymusowy siedzibę przedsiębiorstwa z art. 1064⁴ k.p.c., można zdefiniować jako miejsce faktycznego prowadzenia działalności gospodarczej przez dłużnika w formie przedsiębiorstwa, co z reguły wiąże się z zakładem głównym⁴⁴. Ustalenie miejsca wykonywania działalności gospodarczej dokonuje się zwłaszcza na podstawie wpisu do ewidencji gospodarczej⁴⁵ i wpisu do rejestru przedsiębiorców⁴⁶.

Sąd, wydając postanowienie o wszczęciu egzekucji przez zarząd przymusowy, obowiązany jest przesłać do sądu właściwego do prowadzenia księgi wieczystej dla nieruchomości wchodzącej w skład przedsiębiorstwa wnioski o dokonanie wpisu o ustanowienie zarządu przymusowego we właściwej księdze wieczystej lub o złożenie wniosku do zbioru dokumentów (art. 1064⁸ k.p.c.).

6

POWOŁANIE ZARZĄDCY PRZYMUSOWEGO I WPROWADZENIE W ZARZĄD NAD PRZEDSIĘBIORSTWEM

Wydanie przez sąd postanowienia o wszczęciu egzekucji przez zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem nie oznacza równoczesnego powołania zarządcy. W celu powołania zarządcy sąd musi też wydać postanowienie, w którym powoła z imienia i nazwiska zarządcę. Na podstawie art. 1064¹ § 2 k.p.c. do zarządu ustanowionego w egzekucji przez zarząd przymusowy stosuje się odpowiednio przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości z uwzględnieniem art. 1064²–1064¹³ k.p.c.

z dnia 30 czerwca 1992 r., III CZP 74/92 (OSNC 1992, nr 12, poz. 229), w której Sąd Najwyższy stwierdził, że sąd gospodarczy nie jest sądem egzekucyjnym.

⁴⁴ Tak M. Krakowiak (w:) J. Jankowski (red.), op. cit., s. 1160–1162.

⁴⁵ Zob. art. 25 ust. 1 pkt 5 p.u.n.

⁴⁶ Zob. art. 38 pkt 1 lit. c ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 1203 z późn. zm.).

Od strony teoretycznej można rozważać, czy powołanie zarządcy przez sąd powinno być dokonane w tym samym postanowieniu, w którym orzeka o wszczęciu egzekucji, czy też zobligowany jest do wydania odrębnego orzeczenia. Za koniecznością jednoczesnego orzekania o wszczęciu egzekucji, czyli ustanowieniu zarządu przymusowego i o powołaniu zarządcy przymusowego, przemawia okoliczność, że gdyby sąd wydał jedynie postanowienie o wszczęciu egzekucji, to powstałby problem sprawowania zarządu przez okres przejściowy, a więc od chwili wydania przez sąd postanowienia do momentu objęcia zarządu przez zarządcę przymusowego; sąd powinien wcześniej umożliwić stronom wypowiedzenie się czy wskazują zgodnie zarządcę (art. 1064¹⁰ § 1 i 2 k.p.c.)⁴⁷.

Zauważyć należy, co już było sygnalizowane, że inny jest cel zarządu w egzekucji przez zarząd przymusowy i w egzekucji z nieruchomości. W egzekucji prowadzonej pierwszym z tych sposobów, zarządca powinien dążyć do osiągnięcia dochodu z działalności prowadzonej w ramach przedsiębiorstwa, natomiast w drugim – utrzymać nieruchomość w stanie z chwili objęcia zarządu. Ze względów praktycznych, a zwłaszcza na inne cele każdego zarządu (w egzekucji przez zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem zarządca posiada silniejszą pozycję), zasadne byłoby stworzenie odrębnych regulacji w tym zakresie.

Do wydania przez sąd postanowienia o powołaniu zarządcy przymusowego nad przedsiębiorstwem niezbędne jest wskazanie przez strony postępowania zarządcy spośród osób posiadających licencję do wykonywania obowiązków syndyka, nadzorcy lub zarządcy w postępowaniu upadłościowym i naprawczym (art. 1064¹⁰ k.p.c.).

Zgodnie z art. 157 § 1 i 2 p.u.n. syndykiem, nadzorcą sądowym albo zarządcą może być osoba fizyczna posiadająca licencję syndyka. Syndykiem, nadzorcą sądowym albo zarządcą może być również spółka handlowa, której wspólnicy ponoszą odpowiedzialność za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem albo członkowie zarządu reprezentujący spółkę posiadają taką licencję. Jak trafnie zauważył H. Pietrzkowski, istnieje rozbieżność pomiędzy art. 157 § 2 p.u.n. a art. 1064¹⁰ § 1 k.p.c. w zakresie, jakie spółki mogą zostać powołane na zarządcę przymusowego⁴⁸. Ustawodawca w art. 1064¹⁰ § 1 k.p.c. dopuścił do wykonywania funkcji zarządcy

⁴⁷ Tak O. Marcewicz (w:) A. Jakubecki (red.), op. cit., s. 1253–1254.

⁴⁸ H. Pietrzkowski, op. cit., s. 768–769.

tylko osoby fizyczne i prawne, a więc ograniczył krąg kandydatów na zarządców przymusowych tylko do spółek kapitałowych. Szczegółowe zasady i tryb wydawania licencji określa ustawa z dnia 15 czerwca 2007 r. o licencji syndyka⁴⁹.

Jeżeli strony nie zgodzą się ze sobą co do osoby zarządcy, to sąd wyznaczy zarządcę z urzędu spośród osób posiadających licencję. W art. 1064¹⁰ k.p.c. nie został wskazany termin, w jakim strony muszą dojść do porozumienia w sprawie wyboru zarządcy. Przepis ten nie określa również, w jaki sposób strony mają osiągnąć konsens. Można wyróżnić trzy etapy postępowania, w wyniku którego nastąpi zawarcie takiego porozumienia. Pierwszy etap obejmuje okres do chwili złożenia przez wierzyciela wniosku o wszczęcie egzekucji przez zarząd przymusowy i wniosku o powołanie zarządcy. Wierzyciel przed wniesieniem wniosku może uzgodnić z dłużnikiem, kto będzie zarządcą w przyszłym postępowaniu. Drugi etap rozpoczyna się po złożeniu przez wierzyciela wniosku o wszczęcie egzekucji. W tym stadium postępowania sąd może wyznaczyć posiedzenie, na które wezwie dłużnika i wierzyciela w celu uzgodnienia przez nich osoby zarządcy. Do porozumienia może też dojść w kolejnym, a więc trzecim etapie po doręczeniu przez sąd postanowienia o wszczęciu egzekucji i postanowienia o powołaniu zarządcy. Po otrzymaniu wydanych w tym przedmiocie postanowień dłużnik powinien niezwłocznie zająć stanowisko, czy wyraża zgodę na powołanie wskazanego w postanowieniu zarządcy. W razie braku zgody dłużnika sąd obowiązany jest uchylić postanowienie o powołaniu zarządcy i wydać nowe rozstrzygnięcie w tym zakresie.

Nie ulega wątpliwości, że postępowanie egzekucyjne powinno zostać przeprowadzone szybko i sprawnie. Taki tryb powoływania zarządcy w egzekucji przez zarząd przymusowy przedłuża w istocie bieg postępowania egzekucyjnego. Uniknąć tego problemu można przez pozostawienie sądowi umocowania do dokonania takiego wyboru po wysłuchaniu wierzyciela i dłużnika co do osoby zarządcy w wyznaczonym terminie. Innym rozwiązaniem byłoby stworzenie tylko wierzycielowi możliwości wskazania zarządcy, np. we wniosku o wszczęcie egzekucji przez zarząd przymusowy. Egzekucja wiąże się zawsze z różnymi dolegliwościami dla dłużnika (np. przy tym sposobie egzekucji zostaje pozbawiony wpływu na decyzje gospodarcze i uzyskiwane dochody ze składnika majątku, jakim jest przedsię-

⁴⁹ Dz. U. Nr 123, poz. 850 z późn. zm.

biorstwo). To przede wszystkim wierzycielowi zależy na jak najszybszym wyegzekwowaniu przysługującego mu świadczenia, stąd będzie dążył do wskazania takiej osoby, która posiada wymagane kwalifikacje i będzie prawidłowo wypełniała obowiązki z tym związane.

Wierzyciel i dłużnik mogą dokonać wyboru zarządcy spośród osób posiadających licencję syndyka umieszczonych na liście prowadzonej przez Ministra Sprawiedliwości⁵⁰. Dane dotyczące syndyka zamieszczone na liście są niewystarczające do wyznaczenia (wskazania) zarządcy w egzekucji przez zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem. W szczególności lista powinna zawierać dodatkowe informacje o preferowanych przez syndyka branżach. Zarządca, sprawując zarząd, rozwiązuje problemy, jakie wiążą się z prowadzoną działalnością i podejmuje różnorodne decyzje, dlatego też musi posiadać odpowiednią wiedzę nie tylko o zarządzaniu przedsiębiorstwem, ale również o rynku, na którym będzie działał.

Ustawodawca nie określa statusu prawnego zarządcy, a ściślej nie stanowi wprost, czy jest organem egzekucyjnym, czy też organem pomocniczym sądu. Zarządca jest wyposażony w szerokie kompetencje określone prawem, wykonuje powierzone zadanie niezależnie od stron postępowania egzekucyjnego, a ponadto ustanawiany jest obligatoryjnie przez sąd i działa pod nadzorem sądu. Uznaje się zarządcę przymusowego za inny organ egzekucyjny oprócz sądu rejonowego i komornika sądowego⁵¹.

Zarządca, co do zasady, obejmuje zarząd nad przedsiębiorstwem przez własne działania. W razie przeszkód w objęciu zarządu, komornik na polecenie sądu wprowadza zarządcę w zarząd. Przepis art. 933 k.p.c. nie określa, z czyjej inicjatywy sąd wydaje komornikowi polecenie wprowadzenia zarządcy w zarząd. Takie polecenie może być wydane na wniosek: wierzyciela, osoby trzeciej zainteresowanej wynikiem toczącego się postępowania egzekucyjnego i samego dłużnika. Do wydania postanowienia uprawniony jest również sąd z urzędu.

W razie ustanowienia zarządu nad przedsiębiorstwem przed wszczęciem egzekucji w ramach postępowania zabezpieczającego zarząd ten będzie

⁵⁰ Zgodnie z art. 17 ust. 2 powołanej ustawy o licencji syndyka lista ta obejmuje następujące dane: imię i nazwisko, datę i miejsce urodzenia, numer ewidencyjny PESEL, z wyłączeniem cudzoziemców, którzy tego numeru nie posiadają, numer licencji i datę jej wystawienia, a w przypadku osoby posiadającej decyzję o uznaniu kwalifikacji w zawodzie regulowanym syndyka wydaną na podstawie odrębnych przepisów, numer decyzji i datę jej wydania oraz adres do korespondencji oraz numer telefonu.

⁵¹ Szerzej M. Krakowiak (w.): J. Jankowski (red.), op. cit., s. 1191–1193.

nadal prowadzony po wszczęciu egzekucji według przepisów o egzekucji przez zarząd przymusowy (art. 1064¹–1064¹³ k.p.c.).

7

UPRAWNIENIA ZARZĄDCY I NADZÓR NAD ZARZĄDCĄ PRZYMUSOWYM

W świetle obowiązujących regulacji zarządca nie jest zobowiązany do sporządzenia sprawozdania wstępnego zaraz po objęciu zarządu nad przedsiębiorstwem. Za wprowadzeniem takiego obowiązku opowiedział się M. Krakowiak⁵². W postulatach *de lege ferenda* autor zaproponował możliwość nałożenia na zarządcę przymusowego obowiązku złożenia sądowni rejonowemu sprawozdania wstępnego w terminie miesiąca od objęcia przedsiębiorstwa dłużnika w zarząd. Sprawozdanie wstępne powinno zawierać ogólne informacje o stanie przedsiębiorstwa.

Celowe byłoby również nałożenie na zarządcę obowiązku opracowania planu działań ze wskazaniem w przybliżeniu potencjalnych dochodów z jego realizacji. Takie opracowanie zawierałoby wykaz zadań, które zarządca zamierza wykonać w najbliższym czasie. Określenie wstępnego kierunku rozwoju przedsiębiorstwa wpłynie na zwiększenie kontroli zarówno sądu, jak i stron nad sprawowanym zarządem. Złożony plan stanowiłby podstawę do przeprowadzenia dodatkowej weryfikacji umiejętności zarządcy. W razie potrzeby sąd mógłby zasięgnąć opinii biegłego. Strony, tj. wierzyciel i dłużnik, mogłyby też zgłaszać swoje uwagi do planu.

Zarządca w egzekucji przez zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem jest uprawniony do podejmowania czynności nieprzekraczających zwykłego zarządu. Wszelkie czynności przekraczające zwykły zarząd wymagają zgody sądu (art. 1064¹¹ k.p.c.). Uzyskanie zgody jest konieczne m.in. do sprzedaży nieruchomości, ruchomości, praw wchodzących w zakres zarządzanego przedsiębiorstwa oraz oddania ich w najem lub dzierżawę. Odnosi się to również do rozwiązania umowy najmu lub dzierżawy oraz do obciążenia zarządzanego majątku hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym oraz przewłaszczeniem. Dopuszczalne jest samodzielne wyprzedawanie skład-

⁵² Tak M. Krakowiak, *Egzekucja przez zarząd przymusowy*, Warszawa 2011 r., s. 232.

ników majątkowych wchodzących w skład przedsiębiorstwa dłużnika przez zarządcę nieruchomości, w wypadku, gdy powiązane jest to z normalną działalnością dłużnika⁵³. Sąd wyraża zgodę na podjęcie przez zarządcę czynności przekraczających zwykły zarząd w formie postanowienia. Postanowienie to jest zaskarżalne zażaleniem. Legitymacja do wniesienia tego środka zaskarżenia przysługuje stronom, zarządcy, oraz osobom, których praw czynność dotyczy lub miała dotyczyć. W postanowieniu o pozwoleniu na sprzedaż nieruchomości (ruchomości, praw wchodzących w zakres zarządzanego przedsiębiorstwa) sąd określi wartość przedmiotu oraz warunki sprzedaży, na przykład poprzez wskazanie ceny minimalnej i terminu, w jakim ma nastąpić sprzedaż. Regulacje kodeksowe dopuszczają powołanie przez sąd biegłego do wyceny sprzedawanych składników majątkowych.

Dochody ze sprzedanej nieruchomości w pierwszej kolejności przeznaczone są na pokrycie wydatków wskazanych w art. 940 k.p.c., natomiast nadwyżka wypłacana jest wierzycielowi. W razie wielości wierzycieli wypłata dokonywana jest z zachowaniem stosowanych odpowiednio przepisów ogólnych o podziale sumy uzyskanej z egzekucji oraz przepisów o podziale sumy uzyskanej z egzekucji z nieruchomości. Kwoty niewypłacone podlegają umieszczeniu przez zarządcę na rachunku depozytowym sądu, przy czym stosuje się tu odpowiednio art. 752 k.p.c.

Uregulowania Kodeksu postępowania cywilnego i innych ustaw nie zawierają definicji zwykłego zarządu ani czynności przekraczających zwykły zarząd. W ramach tych czynności należy wyróżnić czynności faktyczne, prawne oraz procesowe. W doktrynie przyjmuje się, że przez czynności zwykłego zarządu należy rozumieć podejmowanie działań, które związane są ze zwykłą eksploatacją rzeczy. Sąd Najwyższy wypowiedział się w orzecznictwie o potrzebie rozszerzenia zakresu czynności zwykłego zarządu ze względu na zmieniające się stosunki społeczno-gospodarcze⁵⁴. Jakkolwiek pogląd ten dotyczył problematyki zarządu majątkiem wspólnym małżonków, to jednak można go również odnieść do zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem. Trafnie zauważyły A. Kawałko i H. Witczak, że nie wszystkie czynności przekraczające zwykły zarząd są czynnościami zobowiązującymi

⁵³ Zob. I. Gill (w:) J. Gołaczyński (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 803

⁵⁴ Zob. np. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów SN z dnia 25 marca 1994 r., III CZP 182/93 (OSNC 1994, z. 7–8, poz. 146) oraz wyrok SN z dnia 29 września 1998 r., II CKN 175/98 (OSNC 1999, z. 2, poz. 43).

czy rozporządzającymi, jednakże rozporządzenie rzeczą wspólną jest czynnością przekraczającą zwykły zarząd⁵⁵.

W celu stwierdzenia, czy dana czynność przekracza zakres zwykłego zarządu, należy określić kryteria, według których podejmowane czynności będą oceniane. W doktrynie wyróżnia się następujące kryteria: rodzaj czynności, przeznaczenie majątku poddanego zarządowi, koszty, interesy uczestników postępowania oraz dotychczasowy sposób eksploatacji przedsiębiorstwa⁵⁶. Dodatkowo można wyróżnić kryterium obejmujące „specyfikę” prowadzonej działalności gospodarczej. Przyjęcie takiego kryterium umożliwi zarządcy podejmowanie działań charakterystycznych dla danego rodzaju działalności gospodarczej, np. dokonanie zakupu dużej ilości towaru w określonym czasie z jednoczesnym zadłużeniem przedsiębiorstwa w celu uzyskania znacznych dochodów w związku ze zbliżającym się sezonem turystycznym. Podjęcie przez zarządcę takiego działania obciążone jest dużym ryzykiem, które może przyczynić się do znacznego pogorszenia sytuacji wierzycieli. Na uwagę zasługuje jednak fakt, że zarządca, co do zasady, posiada odpowiednią wiedzę i doświadczenie, aby trafnie ocenić sytuację rynkową. W związku z tym podjęte przez zarządcę działania mogą przyczynić się do szybkiego zaspokojenia wierzyciela i rozwoju przedsiębiorstwa dłużnika. Ponadto zarządca na podstawie art. 938 k.p.c. odpowiada za szkodę wyrządzoną na skutek nienależytego wykonania obowiązków. Dodatkowo zgodnie z art. 156 § 4 p.u.n. na osobę powołaną do wykonywania czynności syndyka, nadzorcy sądowego albo zarządcy nałożono obowiązek ubezpieczenia się od odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone przy wykonywaniu czynności osobiście lub przez pełnomocnika.

Czynności zarządcy podlegają nadzorowi sądu, jednakże brak jest szczegółowych unormowań dotyczących formy sprawowania nadzoru, dlatego zachodzi potrzeba rozszerzenia regulacji Kodeksu postępowania cywilnego lub odesłania do przepisów prawa upadłościowego i naprawczego („stosowania odpowiednio”) ze względu na występujące podobieństwo między funkcją spełnianą przez zarządcę i syndyka masy upadłości (nadzór powinien mieć merytoryczny charakter)⁵⁷.

⁵⁵ A. Kawałko, H. Witczak, *Prawo Cywilne*, Warszawa 2008, s. 283

⁵⁶ Zob. M. Krakowiak, *Egzekucja...*, s. 258

⁵⁷ Szerzej A. Jarocka, J. Pietrzak, M. Sachajko, *Analiza porównawcza instytucji nadzorcy sądowego, syndyka masy upadłości i zarządcy przymusowego przedsiębiorstwa*, *Prawo Spółek* 2005, nr 10, s. 50 i n.

Zarządca może być odwołany, gdy wymaga tego prawidłowe sprawowanie zarządu. Sąd odejmie zarząd zarządcy i powoła nowego z urzędu lub na wniosek złożony przez którąkolwiek ze stron postępowania. Jak trafnie zauważył J. Jagieła, sąd jest związany zgodnym wnioskiem stron. Sąd nie jest związany wnioskiem, gdy złożyła go tylko jedna ze stron, a zarządca prawidłowo sprawuje zarząd⁵⁸. W razie uwzględnienia wniosku strony lub zgodnego wniosku stron o odwołanie zarządcy zgodnie z art. 1064 § 3 k.p.c. zastosowanie będzie miała procedura przewidziana w § 1 lub 2 tegoż artykułu.

8

PLAN PODZIAŁU

W egzekucji przez zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji sporządza zarządca. W myśl art. 1064¹³ § 1 i 3 k.p.c. zarządca obligatoryjnie sporządza taki plan, niezależnie od tego czy uzyskana suma wystarczy na zaspokojenie wierzycieli. Zarządca przy sporządzaniu planu powinien kierować się ogólnymi przepisami o podziale sumy uzyskanej z egzekucji (art. 1023–1028 k.p.c.) oraz przepisami o podziale sumy uzyskanej z egzekucji z nieruchomości (art. 1035–1040 k.p.c.). Regulacje dotyczące egzekucji przez zarząd przymusowy nie określają, w jakim czasie należy dokonać plan podziału. Nasuwa się też pytanie, czy zarządca powinien sporządzić plan podziału jednorazowo, czy też za każdym razem, kiedy osiągnie dochód z prowadzonej działalności i pozyska środki na dokonanie wypłaty wierzycielom. Istota i charakter egzekucji przez zarząd przymusowy, a zwłaszcza uzyskiwany periodycznie dochód, stwarzają podstawy do stwierdzenia, że zarządca obowiązany jest do sporządzenia każdorazowo nowego planu, gdy dokonuje wypłaty na rzecz wierzycieli nadwyżki dochodów (po zaspokojeniu wydatków wyszczególnionych w art. 940 k.p.c.)⁵⁹. Zgodnie z art. 1064¹³ § 2 k.p.c. plan podziału podlega zaskarżeniu w drodze skargi, do której stosuje się odpowiednio przepisy

⁵⁸ J. Jagieła, *Komentarz do art. 1064¹⁰ k.p.c.* (w:) K. Piasecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1–2, wyd. 4, Legalis.

⁵⁹ Zob. M. Krakowiak, *Egzekucja...*, s. 348 i n.

o skardze na czynności komornika – art. 767 § 4 k.p.c. (a nie zarzuty jak w egzekucji z nieruchomości).

Skargę na czynności komornika odróżnia od zarzutów przeciwko planowi podziału sumy uzyskanej przez egzekucję z nieruchomości przede wszystkim dłuższy, bo dwutygodniowy, termin do ich wniesienia. Ponieważ dyspozycja art. 1064¹³ § 2 k.p.c. nakazuje odpowiednie stosowanie przepisów art. 767 i n. k.p.c., przyjąć trzeba, że plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji przez zarząd przymusowy zaskarżyć można w terminie tygodniowym – bądź od dnia zawiadomienia o sporządzeniu tego planu (art. 1027 § 1 k.p.c.) albo jego doręczenia (art. 1029 § 2 k.p.c.). W literaturze nie ma pełnej zgody, gdy chodzi o ustalenie kręgu podmiotów legitymowanych do wniesienia zarzutów na plan podziału, natomiast skarga na czynności komornika służy, bez wątpliwości, stronom (wierzycielowi, dłużnikowi) oraz każdej osobie, której prawa zostały przez czynności lub zaniechanie komornika naruszone bądź zagrożone i ta sama reguła znajduje zastosowanie do zaskarzania planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji przez zarząd przymusowy.

9

PODSUMOWANIE

Egzekucja przez ustanowienie zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem stwarza możliwość zaspokojenia wierzycieli z dochodów uzyskiwanych z tej działalności bez konieczności dokonania – co jest charakterystyczne przy prowadzeniu egzekucji świadczeń pieniężnych innymi sposobami – sprzedaży tego składnika majątkowego dłużnika (przedsiębiorcy). Dochodzi jednak do ograniczenia tego przedsiębiorcy w prowadzeniu dotychczasowej działalności gospodarczej, ponieważ nie ma on dostatecznego wpływu na funkcjonowanie przedsiębiorstwa, a wszystkie uprawnienia z tym związane przysługują zarządcy. Tym samym dłużnik nie może podejmować jakichkolwiek decyzji dotyczących przedsiębiorstwa, a więc zarządzać przedsiębiorstwem. Egzekucja przez zarząd przymusowy wiąże się z nieosiąganiem przez dłużnika w ogóle dochodów lub osiąganiem dochodów poniżej możliwych do uzyskania na skutek niewłaściwego zarządzania przedsiębiorstwem w sytuacji, w której wierzyciele dążą do zaspokojenia swoich roszczeń. Wierzyciele mają możliwość wcześniejszego uzyskania zaspokojenia

niż przy prowadzeniu egzekucji innym sposobem. W wypadku prowadzenia egzekucji przez zarząd przymusowy: dłużnik nie jest pozbawiony przedsiębiorstwa, pracownicy zatrudnieni przez dłużnika mogą dalej pracować w tym przedsiębiorstwie, nadal funkcjonuje przedsiębiorstwo zarządzane przez zarządcę, dłużnik może być też zatrudniony w przedsiębiorstwie przez zarządcę. Ponadto dłużnik, po uzyskaniu zaspokojenia przez wierzycieli, ma możliwość zajęcia się działalnością gospodarczą w formie przedsiębiorstwa (przerwaną na skutek wszczęcia egzekucji i powołania zarządcy). W istocie egzekucja przez zarząd przymusowy chroni dłużnika przed załamaniem prowadzonej działalności gospodarczej i utratą przedsiębiorstwa, w sytuacji, w której możliwe jest zaspokojenie roszczeń wierzycieli z dochodów, które przynosi prawidłowo zarządzane przedsiębiorstwo. Niewątpliwie egzekucja przez zarząd przymusowy powinna zawierać własne odrębne uregulowania prawne, bez odsyłania do przepisów regulujących egzekucję z nieruchomości (które „stosuje się odpowiednio”).

Status prawny zarządcy przymusowego może wywoływać wątpliwości, gdyż jego prawa i obowiązki zostały ukształtowane jako zarządcy, a przy tym w odniesieniu do niektórych czynności spełnia funkcje organu egzekucyjnego. Zarządca uważany jest za inny organ egzekucyjny. Nie można jednak pomijać, że ustawodawca, stanowiąc w art. 758 k.p.c. o kompetencjach organów egzekucyjnych, wyróżnia tylko dwa takie organy, a mianowicie sąd rejonowy i komornika sądowego. Do przymiotów każdego z tych organów egzekucyjnych należy uprawnienie do stosowania – w istocie z urzędu – przewidzianych prawem środków przymusu (cechą egzekucji jest przymus). Ustrój organizacyjny tak sądu, jak komornika spełniających powierzone zadanie w postępowaniu egzekucyjnym jest ściśle określony. Takich cech charakterystycznych przypisanych nazwanym ustawowo organom egzekucyjnym nie posiada zarządca przymusowy.

Czynności wykonywane przez zarządcę są czynnościami zwykłego zarządu (dokonywanymi na bieżąco, związanymi ze zwykłą eksploatacją rzeczy i utrzymaniem jej w należytych stanie zgodnie z przeznaczeniem w tym czynności zachowawcze) i czynnościami przekraczającymi ten zakres (wszystkie inne czynności wykraczające poza normalny proces eksploatacji przedsiębiorstwa); nieskatalogowane rodzajowo, poddawane każdorazowo ocenie na tle okoliczności konkretnego wypadku z zastosowaniem obiektywnych kryteriów.

Nadzór sprawowany przez sąd nad zarządcą w egzekucji przez zarząd przymusowy nie jest doprecyzowany w przepisach regulujących ten sposób

egzekucji i wydaje się zasadne odesłanie do stosowania odpowiednio w tym zakresie przepisów prawa upadłościowego i naprawczego.

Nieważne są czynności prawne dłużnika dotyczące mienia objętego zarządem dokonane po wszczęciu egzekucji, a więc od chwili doręczenia dłużnikowi wydanego przez sąd postanowienia w tym przedmiocie.

Zarządca przymusowy sporządza obligatoryjne plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji, który stanowi czynność decyzyjną, jednakże czynność ta nie przybiera formy postanowienia. Nie jest wymagany wniosek wierzyciela o dokonanie podziału. W postępowaniu podziałowym następuje zaspokojenie wierzycieli i innych uprawnionych (osoby uczestniczące w planie podziału ze względu na dokonane zgłoszenie wierzytelności) zgodnie z treścią planu.

AKTY PRAWNE

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 121).

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 101).

Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (tekst jedn. Dz. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 1203 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 1410).

Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 427 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r., poz. 1112 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 672 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 15 czerwca 2007 r. o licencji syndyka (Dz. U. Nr 123, poz. 850 z późn. zm.).

Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 grudnia 2003 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej (Dz. Urz. MS Nr 5, poz. 22 z późn. zm.).

ORZECZNICTWO

- Postanowienie SN z dnia 2 lutego 2009 r., V KK 330/08, niepublikowany, LEX nr 485044.
- Uchwała składu siedmiu sędziów SN z dnia 14 marca 1995 r., III CZP 6/95 (OSNC 1995, nr 5, poz. 235).
- Uchwała składu siedmiu sędziów SN z dnia 25 marca 1994 r., III CZP 182/93 (OSNC 1994, z. 7–8, poz. 146).
- Uchwała składu siedmiu sędziów SN z dnia 6 grudnia 1991 r., III CZP 117/91 (OSNC 1992, nr 5, poz. 65).
- Uchwała SN z dnia 23 lutego 2005 r., III CZP 88/04 (OSNC 2006, nr 1, poz. 5).
- Wyrok SN z dnia 29 września 1998 r., II CKN 175/98 (OSNC 1999, z. 2, poz. 43).
- Wyrok SN z dnia 8 kwietnia 2003 r., IV CKN 51/01, niepublikowany, LEX nr 78892.
- Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 28 kwietnia 2009 r., III SA/Po 374/08, niepublikowany, LEX nr 550514.

BIBLIOGRAFIA

- Bednarek M., *Mienie. Komentarz do art. 44–55³ Kodeksu Cywilnego*, Kraków 1997, s. 30–31.
- Broniewicz W., *Postępowanie egzekucyjne i egzekucja w sprawach cywilnych*, Państwo i Prawo 1968, nr 8.
- Ciepla H. (w:) H. Dolecki i T. Wiśniewski (red.), *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 4, *Artykuły 730–1088*, Warszawa 2011.
- Dalka S., *Zarząd nieruchomości w egzekucji z pożytków i dochodów z nieruchomości przez zarząd przymusowy*, *Problemy Egzekucji Sądowej* 1994, nr 4.
- Gill I. (w:) J. Gołaczyński (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, Warszawa 2012.
- Jagiela J., *Komentarz do art. 1064¹⁰ k.p.c.* (w:) K. Piasecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1–2, wyd. 4, Legalis.
- Jakubecki A. (w:) A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Kraków 2003.
- Jankowski J., *Przebieg postępowania egzekucyjnego, upadłościowego i układowego. Struktura postępowania w ujęciu dynamicznym*, Zakamycze 1999.
- Jarocka A., Pietrzak J., Sachajko M., *Analiza porównawcza instytucji nadzorca sądowego, syndyka masy upadłości i zarządcy przymusowego przedsiębiorstwa*, *Prawo Spółek* 2005, nr 10.

- Jędrejek G., *Egzekucja przez zarząd przymusowy przedsiębiorstw rodzinnych*, Warszawa 2008.
- Kawałko A., Witczak H., *Prawo Cywilne*, Warszawa 2008.
- Krakowiak M. (w:) J. Jankowski (red.), *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 2, *Komentarz do art. 730–1088*, Warszawa 2013.
- Krakowiak M., *Egzekucja przez zarząd przymusowy*, Warszawa 2011.
- Krakowiak M., *Sąd jako organ egzekucyjny w egzekucji przez zarząd przymusowy*, *Przegląd Prawa Egzekucyjnego* 2007, nr 1–6, s. 79–80.
- Krakowiak M., *Zakres przedmiotowy egzekucji przez zarząd przymusowy*, *Przegląd Sądowy* 2006, nr 1.
- Marcewicz O. (w:) A. Jakubecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego*, Warszawa 2010.
- Nowacki J., *Analogia legis*, Warszawa 1966.
- Pietrzkowski H. (w:) T. Erciński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Postępowanie egzekucyjne*, Warszawa 2012.
- Radwański Z., Olejniczak J., *Prawo cywilne*, Warszawa 2011.
- Romańska M. (w:) M. Romańska, O. Dumnicka, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz* (w:) J. Ignaczewski (red.), *Sądowe komentarze tematyczne*, Warszawa 2010.
- Sieradzka M., *Ustawa o swobodzie gospodarczej. Komentarz*, LEX/el., 2012.
- Skowrońska-Bocian E. (w:) K. Pietrzykowski (red.), *Komentarz*, t. 1, Warszawa 2011.
- Szydło M., *Swoboda działalności gospodarczej*, Warszawa 2005.
- Świeczkowski J., *Instytucja zarządu w polskiej procedurze cywilnej*, Sopot 2002.
- Woźniak Z. (w:) J. Gołaczyński (red.), *Wybrane zagadnienia egzekucji sądowej*, Warszawa 2008.

